

Доба поста јесте доба очишћења и покајања, а затим и духовног поновног рођења. Богослужења у току поста, беседе и прикладна литература нас позивају да препознамо наша сагрешења и да се опет преобразимо у добре хришћане. Тај позив на покајање је упућен не само нама појединачно, већ и нама као бићу заједнице, као Цркви. Зато, верујемо да је Црква Тело Христово и да је То место без мрље“, али смо уједно и свесни да смо ми, као заједница људских бића, у потпуности грешна заједница. Можда су најочигледнији наши греси ситничавост и подељеност. Било да се посматрају сукоби у неким нашим парохијама, ило да гледамо у тужно надметање јурисдикција, племенског национализма (који неки бране као једини законски критеријум црквене организације), или да гледамо бестидне расправе између највиших званичника неких Патријаршија и своје браће по вери – у јавности. Морамо да признамо да током наступајућег поста морају сви да се покају, макар негде у дубини душе, или чак да се покају целе црквене институције и организације како би се повратила њихова права функција, а то је: служење истинском Јеванђељу Христовом којег су у данашње време и људи и жене свуда гладни и жедни.

Јован Мајенддорф (1971)

Прекао с енглеског Ивица Чаировић

Свети Теодор Студит

ПОУКА У НЕДЕЉУ СИРОПУСНУ

Браћо и оци! Благи наш Бог, Који нам дарује живот, и сада нас је по човјекољубљу Својем удостојио да доживимо до светога поста, у вријеме којег се сваки од подвижника по својој слободној вољи подвизава и труди ради спасења своје душе. Један, држећи се уздржавања, пости по два или три дана, други, у бодрости бдијући, чита или се моли, трећи по сили својој метанише, а пети упражњава други неки подвиг; кад би само неко погледао на велику усрдност у ове дане! А инок који се налази у повиновању и послушању, истински послушник, носи свој подвиг не само у неко тачно одређено вријеме, него сав свој живот. У чему се пак састоји подвиг истинског послушника, какво је велико исправљење до којег он доводи, и свијетли његов вијенац, ако не то - да се не узда у свој разум и уопште не слиједи своју вољу. Мученичког вијенца нас удостојава повиновање са послушањем. Одсијецање своје воље и испуњавање воље настојатеља има једнаку цијену пред Богом као проливање крви за Христа.

Ипак, свима нама је добро познато, браћо моја, да се у вријеме ових светих дана мијења наша исхрана, умножавају се метаније и поклони, усложњавају појања и службе, према древном предању светих отаца наших. Примимо онда овај дар поста часно и са радошћу; немојмо туговати због страдања и ослабљења нашега тијела, него се радујмо здрављу и спасењу душе наше. Проводимо дакле, испуњени милошћу и плодовима добрим, свете дане у кротости, неозлобљавању, без осуде, без гнијева, без лукавства, без зависти, и у миру, узајамној љубави и благопокорности. Када наступи вријеме тиховања, тихујмо; када се појави потреба да говоримо - одговоримо са смирењем и благоговенијем; избјегавајмо многословље, метеж и нереди, да бисмо, као служитељи Христови, проходили своја послушања мирно и без метежа, јер метеж у општежитију наноси велику штету једнодушју братије. Будимо опрезни, да не раскрилимо врата лошим помислима које скрнавеле наше душе, и не дајмо мјеста ђаволу, јер нас Божанствено Писмо учи: "ако гнијев начелника твојега падне на тебе, ти не остављај у себи мјеста твојега" (Екл. 10:4), зато што непријатељ наш, ђаво, нема власти да нас принуди, него нам само потура лоше помисли, као риболовац мамац. И када их прихватамо, оне господаре нама, а када их изгонимо молитвом и када призивамо славно име Господа нашега Исуса Христа, непријатељ бјежи од нас посрамљен. Прикупимо све наше снаге да сачувамо душу нашу неоскрнављену и чисту од сваке греховне помисли, склонимо је од стријела непријатељских, као невјесту Христову, и тада ћемо бити удостојени да постанемо боравиште Светога Духа и да зачујемо: "блажени чисти срцем, јер ће Бога видјети" (Мт. 5:8). И, како говори Апостол, "што год је истинито, што год је поштено, што год је праведно, што год је чисто, што год је достојно љубави, што год је на добру гласу, било која врлина, било што похвале достојно, то мислите" (Флп. 4:8). Ако ову заповијест испоштујемо, Бог ће са нама бити. Браћо, клонимо се преједања и пијанства, од којих се рађају сви гријеси; једимо и пијмо са благоговенијем и страхом Божијим и прослављајмо Бога, Који нас је избавио од прелести и метежа свјетовнога.

Будите пажљиви, браћо, живите као чеда Божија. "Служите Господу са страхом и радујте се Њему с трепетом" (Пс. 2:11). Зар смо ми, који предстојимо пред Царем неба и земље, ти који ће да плешу? А послушајте и ви, који плешете и метежно пјевате! Писмо каже да се срца оних који ускомешано и без чина пјевају испуњавају бјесовским духом, а срца оних који поју смирено испуњавају се Духом Светим, како и Апостол казује: "Је ли ко весео? Нека пјева Богу" (Јак. 5:13) разумно, а не да се опија. Свједочим пред Богом и светим Ангелима, да онај који буде незаконита дјела творио неће бити достојан ни да се причести, нити да нафору прими у сву Четрдесетницу, осим ако духовник његов буде попут њега самог и не опрости му. Због тога будите пажљиви и на опрезу и држите се предања и заповијести светих - једите и пијте умјерено, као дјеца Божија; и подајте онима који немају, да би се и они утјешили у овај свети дан. Ако такви буду наши поступци, удостојићемо са да доживимо до дана Васкрсења Господњег, а у будућем вијеку, у васкрсењу мртвих, добићемо Небеско Царство у Христу Исусу Господу нашем, Којем приличи слава и моћ са Оцем и Светим Духом, сада и увијек, и у вијековима вијекова. Амин.

Превео с руског Игор Миковић

Александар Шмеман

НЕДЕЉА ПРАШТАЊА

Последњи дан пред почетак Великога Поста Црква од давнина назива "Недељом праштања". На тај дан у црквама се читају Христове речи: "Ако не опростите један другом сагрешења ваша, неће ни Отац ваш небески опростити вама ваша прегрешења". Увече тог дана, уочи самог почетка Великог поста у црквама се врши обред узајамног праштања и ми - мирећи једни са другима - улазимо у пост, у период очишћења, продубљења и освећења наших живота.

Савест човека јесте та тајанствена дубина наше свести из које нам долази осећање кајања и та снажна чежња за очишћењем, обновом и промене-ном нашег живота. И управо то осећање кајања, тај глас савести и јесте оно што нас води ка првом кораку на путу очишћења, ка жељи да опростимо и да нам буде опроштено, ка тој "недељи праштања". Зашто?

Зашто се у нама - истовремено са буђењем наше савести - јавља баш та неодољива жеља да праштамо и да нам буде опроштено, и то као први захтев који савест упућује нашој свести? Зато што савест открива нашем сазнању да је суштина нашег зла и неправде у отуђењу од других и греху према другима. Достојевски је кроз уста старца Зосиме рекао: "Свако је пред свима крив за све...". Ове речи нам - на први поглед - изгледају не само као неодрживо преувеличавање, већ и као потпуни апсурд.

"По чему сам ја крив пред другима?" - увређено и надмено протестује наш разум, наше "спољашње" сазнање. Што се тиче "морала" сви ће се, по свој прилици, сагласити са тим да човек без сумње мора бити у свом животу пред неким и због нечега крив. Међутим, заговорници таквог "морала" нас умирују тврдњом да је то нешто што је сасвим "нормално" за људски живот.

Оставимо разум његовој надменој пометености, оставимо и морал његовим објашњењима и оправдањима. Послушајмо савест, тамо унутра, дубоко, дубоко у нама, где нам тихи, али и строги и беспопштедни глас говори: крив си! У чему је та моја кривица? Не, она није ни у једној појединачној увреди и свађи коју сам имао са ближњима, јер је то нешто што је у људском животу заиста неизбежно. Та кривица није ни у мојим површним препиркама са другима, нити у мојим безначајним љутњама. Не, то је једна сасвим другачија кривица, кривица које ненадно почињем да постајем свестан, схватајући да се ради о самољубљу које је захватило саме темеље мога живота, које у потпуности и прожима тај мој живот, због кога сам се отуђио и удаљио од "другога", од "других", почевши да сваког "другог" и све "друге" доживљавам искључиво као средство. Чак и онда када неког волим та је љубав изнутра затрована и осакаћена мојом егоцентричношћу: као да и у љубави желим да волим само себе. Савест и једино савест може човеку да са беспопштедном јасношћу покаже свет као свет у коме се свако бори против свакога, као свет у коме важе искључиво правила "напада" и "одбране", као арену за милосрдне борбе за животни опстанак. Ми стално мислимо да су други ти који чине неправду, мрзе и проливају крв. Друге државе, други народи, друге владе. Али, погледајмо мало у себе и схватићемо да је управо у нама главни извор тог отуђења и тих деоба, те борбе свих са свима на коју трошимо читав свој живот и на коју се своди читав наш живот. И тек када то осетимо у себи, када то схватимо постајемо способни да унутарњим слухом чујемо истину речи Ф. М. Достојевског: "Свако је пред свима крив за све", као и истину речи св. Серафима Саровског који каже: "Смири се и око тебе ће се спасти хиљаде...".

Смири се: а то пре свега значи - спаси се од те своје исконске поробље-ности отуђеношћу, спаси се од те твоје унутарње отуђености од истинског живота и других људи, спаси се од робовања рату свих против свих у коме живимо.

Опростити другоме, примити опроштај од другога! То је прави повра-так од отуђености ка јединству, од мржње ка љубави, од раздељености ка сједињењу. Јер опростити другоме уопште није једноставно. Често говоримо о томе да више обраћамо пажњу" на недостатке других људи и - још горе – да смо дигли руке од других људи. Па зар то није равнодушност, зар то није презрење и зар то није цинизам? Да опрости другоме и прими опроштај од другога може само онај ко је свим својим срцем осетио и схватио сав ужас одсуства љубави у свету, сву бездану тугу човекове самоће на коју је човек осудио себе својим себелубљем и својом гордошћу. Све то у себи садржи молитви коју Црква на недељу праштања упућује Богу: "Не одврати лица свога од мене, јер тугујем...".

И, гле, ту је она светла туга, она једина туга којом можемо да схватимо сами корен, саму

суштину и силу зла, а то је – хладно срце, недостатак љубави, тријумф усамљене и на усамљеност осуђене гордости људске. Молитва да опростимо другом, чежња да нам буде опроштено... Као што мало дете које нешто скривило својој мајци тугује, јер тај свој преступ доживљава као могући губитак раја мајчине љубави, тако и свако од нас схвата да управо од тог обраћења душе, од тог раскривљење срца, од те чежње да се измиримо са другима започиње разрушење зла у нама. И стога, ма колико све ово о чему говорим било било страно духу времена и далеко од нашег охладнелог огрубелог живота у коме наметнути "колективизам" човеку и доноси обећану срећу, већ само још више појачава његову самоћу, јасно је да се искључиво ту, у сили савести, у чежњи за праштањем, у покајничком обраћењу душе налази почетак наше духовне обнове.